

Тревожа се за ромите

от стр. 1 • **дроменигар**

ДД: Живеете с проблемите на малцинствата. Кога сте била най-щастлива в реализирането на малцинствата?

Д. Хардинг: Мисля, че десегрегацията на училищата във Видин, е много удовлетворяващ момент, тъй като този процес се води от ромите. Това е важна стъпка напред, защото преди ромите от НПО-тата казваха, че трябва да се спазват правата на ромите, но не можеха да поставят много успешно на правителството тези въпроси. А сега, когато десегрегацията върви благодарение на ромите, тя е в дневния ред на Европейската общност, на правителствата на Дания и Холандия, както и на отделни фондации.

ДД: Имате ли личен момент в усещането на ромската култура, образование, процеса на десегрегация?

Д. Хардинг: Срещата съм се с много роми в махалите, но обикновено като ги срещна слушам техните истории, а след това помагаме на активисти да им помогнат. Бях в Северна Румъния, там посетих махали и ромите, които живеят много лошо в тях, извън града. Те ми казаха, че нямат организация и това беше проблем, защото ние не даваме пари на личности, така че трябва да намерим НПО, на което да дадем пари, за да им помогне.

ДД: Имали ли сте с среща с ромското изкуство и литература?

Д. Хардинг: Не познавам добре ромската култура. Опитвахме чрез една наша програма да финансираме писатели. Дадохме награди на ромски творци. Победител бе Райко Джурич от Белград. Мисля, че националните фондации на Сорос повече са подкрепяли такива проекти.

Бих искала да се върна на предишния въпрос. Две от най-важните инициативи са Десетилетието на ромското включване и новият Международен ромски образователен фонд. Ключът към Десетилетието е в ромските медии и активисти, които трябва да осведомяват ромите по места за Десетилетието. Както и да им кажат, че всички те трябва да настояват да се реализират проекти по Десетилетието. Да наблюдават къде отиват парите, как се харчат. Така че ромите трябва да се вдигнат и да си помогнат сами това Десетилетие да заработи. Първото нещо, от което имат нужда е информация.

ДД: Факт е, че ромските медии просто изчезват. Вие имате особен дял за спасяването им.. Как се отнасяте към безразличието на държавата и конкретно на Националния съвет към ромските медии?

Д. Хардинг: Не знам за това, но пък знам, че сега помагаме на 30 ромски журналисти от региона да дойдат тук и да отразят Десетилетието. Знаем, че стратегически въпрос за ромските медии е това, че медиите са комерсиални. Ако нямаш бизнес план и не можеш да покажеш, че си способен да събереш повече от парите чрез абонамент или реклама, много малко чуждестранни донори биха помогнали.

ДД: Реален ли е ангажиментът на НССЕДВ, или това е поредната демагогия на хората, които се ангажират в България с Десетилетието.

Д. Хардинг: През 2003 г. вашият премиер и още 8 негови колеги дойдоха в Будапеща и обявиха, че те ще приемат Десетилетието. Сега всички тези премиери се събират отново и ще подпишат декларация за Десетилетието. Успяхме да ги задържим ангажирани година и половина, въпреки, че в някои страни премиерите

се сменяха (в Унгария и Македония) и смятам, че това е добър знак. Имаше Световната банка, ПРООН, и Европейската комисия зад себе си. Следва ромите по места да застанат зад тази идея. Не само няколко роми, но и ромските политици и общински съветници.

ДД: Националната работна група изготви добър план за Десетилетието, но той не беше подкрепен от държавния бюджет. Как да защитим вярата на ромите, че правителството, конкретно министър Филип Хюсменова и Националният съвет, са задържени за Десетилетието?

Самоковски момичета празнуват откриването на Декадата

Д. Хардинг: Доколкото разбрах, те са дали 1 милион лева за Центъра за образователна интеграция. Разбрах, че има и по-малко от милион лева за проекти на министерствата. При това положение те могат да отидат при Европейската комисия и да искат пари, както и да се договорят със Световната банка. Има нужда от някой, който има волята да го направи. Друг проблем според мен е, че нямате правилните хора за политици сред самите роми. Виждате турците - в момента те правят проблем с Булгартабак, защото ако заводите в Благоевград и Стара Загора се затворят, турските работници и фермери ще бъдат оцелени, а това са турските гласове. Но ако нещо се случи с ромите, дали Филип ще стане да каже: "Това няма да го правим!" Какво се случи в България? Това че правителството подписа Рамковата програма не означава, че то ще работи по нея. Защото ако няма пари и политическо желание, това няма да се случи.

Затова имате нужда от политически дневен ред. Преди имаште Обединен ромски съюз, но е по-добре да има роми в различни политически партии, някои да отидат при СДС, други при Костов, трети при БСП.

ДД: Какво бихте ни посъветвали нас ромите?

Д. Хардинг: Трябва да формирате национални съюзи, което е различно от коалиция. Съюзите представляват по-необвързващо съгласие по даден въпрос, но това не означава, че по друг въпрос бихте били на едно мнение. Не е контролирано, няма йерархия, но всички се опитват да работят в една посока. Мисля, че ромите трябва да са по-изтънчени при разработването на политически опции и в застъпничество. Защото ако правителството покани ромите на масата, а ромите трябва да кажат, че е необходимо да се направи едно, две, и три, но нямат по-силни аргументи, тогава управляващите ще кажат "За какво ги поканихме на масата, те не знаят от какво имат нужда". Вие трябва да намерите хора в парламента, които ви подкрепят, кметове и общински съветници, областни представители. Затова си мисля, че Видин е един много интересен модел, защото местните хора се организираха, отидоха при местните власти и след това отидоха в другите региони и им казаха "Ето какво сме направили." После Румян Русinov и аз отидохме в Брюксел. Просецът тръгна отдолу-нагоре.

ДД: Според мен това стана възможно защото една идея, която е много голяма, имаше и финансовата мощ да бъде реализирана.

Д. Хардинг: Разбира се, трябва да има финансова подкрепа. Но фондовете отиват при тези, които имат добра идея, която наистина работи. Ако не бяхте казали на Саксбургостки, че имате нужда от национална политика за десегрегация, той щеше да търси мнението на турците, на българите, на тази и онази партии, а идеята щеше да умре в зародиш. Мисля си, че е много важно ромите да се организират и да натискат нещата да се случват. Това трябва да се случи преди България да се присъедини към Европейската общност. А Европейската общност има преимущество, те търсят промяна и по-добра политика към ромите. Когато България стане член на Европейската общност, ще стане много по-трудно. Мисля, че следващите две и половина години са изключително критични. Трябва да мислите за десегрегация в жилищната политика, в здравеопазването, как да се създадат работни места, как да има равнопоставеност на ромите при кандидатстване на работа и т.н.